

Minimizacija konačnog automata

Tihana Britvić

29/11/2017

Motivacija

Za proizvoljan DKA moguće je izgraditi beskonačno mnogo drugih DKA koji prihvataju isti jezik. Učinkovito programsko ostvarenje stoga zahtijeva izgradnju DKA sa što manjim brojem stanja, te vrijedi tvrdnja:

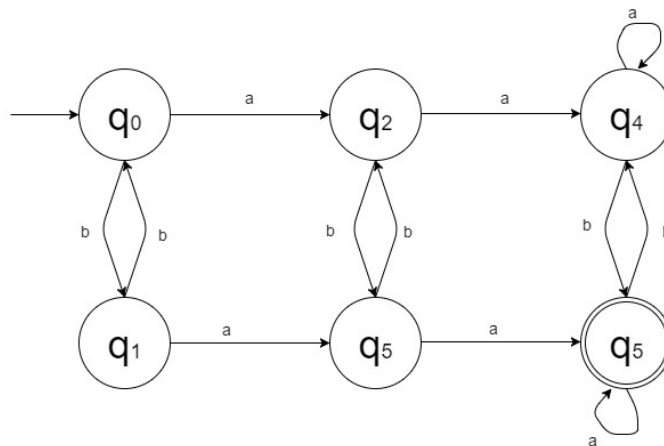
Za regularni jezik L moguće je izgraditi DKA M koji ima manji ili jednak broj stanja od bilo kojeg drugog DKA M' koji prihvata isti jezik.

1 Uvod

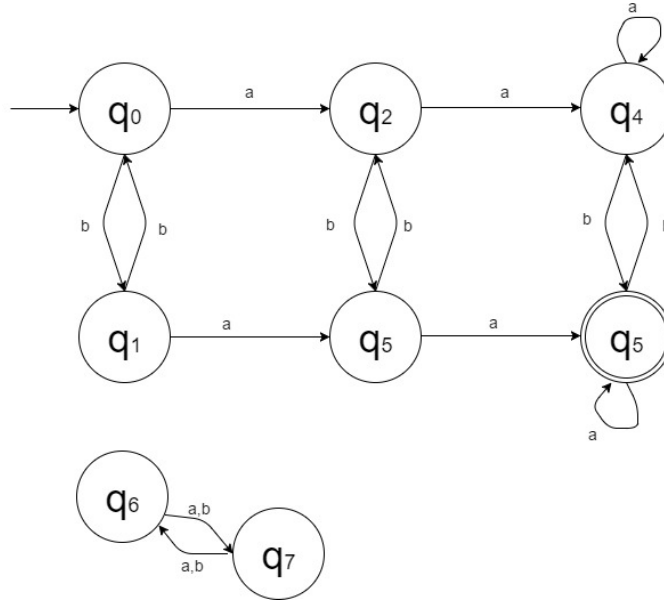
Za početak se prisjetimo nekih osnovnih pojmova. Uređenu petorku $(Q, \Sigma, \delta, q_0, F)$ zovemo da je determinističkim konačnim automatom (DKA) gdje je:

- Q konačan skup stanja,
- Σ konačan skup ulaznih znakova,
- δ funkcija prijelaza za koju vrijedi: $\delta : Q \times \Sigma \rightarrow Q$,
- $q_0 \in Q$ početno stanje,
- $F \subseteq Q$ skup završnih stanja.

Abecedu najčešće označavamo sa Σ , a njene elemente nazivamo znakovima. Riječ (nad abecedom Σ) označava niz od konačno mnogo (nula ili više) znakova iz Σ . Skup riječi nad istom abecedom zovemo jezik. Kažemo da automat M prihvata riječ $w = \alpha_1\alpha_2...\alpha_n$ (nad abecedom od M) ako postoji niz stanja r_0, r_1, \dots, r_m takav da je $r_0 = q_0$, $\delta(r_{i-1}, \alpha_i) = r_i$ za $i \in 1, \dots, m$ te $r_m \in F$. Neka je M neki Kažemo da DKA M prepoznaje jezik $L(M) := \{w : M \text{ prihvata } w\}$.

Slika 1: Dijagram stanja determinističkog konačnog automata koji prepoznaje jezik $L = \{w : w \text{ ima barem 2 znaka } a \text{ i neparan broj znakova } b\}$ nad abecedom $\Sigma = \{a, b\}$

Slika 2: Prošireni dijagram stanja determinističkog konačnog automata koji prepoznaje jezik $L = \{w: w \text{ ima barem 2 znaka } a \text{ i neparan broj znakova } b\}$ nad abecedom $\Sigma = \{a,b\}$. Primjetimo dodana su stanja q_6 i q_7 .

2 Istovjetnost stanja

Definicija 2.1. Neka je M neki DKA zadan s $M = (Q, \Sigma, \delta, q_0, F)$, te p stanje iz Q . Kažemo da je stanje *istovjetno* stanju p' DKA $M' = (Q', \Sigma, \delta', q'_0, F')$ ako i samo ako DKA M u stanju p prihvaća isti skup nizova kao i DKA M' u stanju p' . Za bilo koju riječ w skupa Σ^* vrijedi

$$\delta(p, w) \in F \wedge \delta'(p', w) \in F'$$

ili

$$\delta(p, w) \notin F \wedge \delta'(p', w) \notin F'$$

Napomena. Relacija istovjetnosti je tranzitivna relacija, tj. ako je stanje p istovjetno stanju q i stanje q istovjetno stanju r , tada je stanje p istovjetno stanju r . Svojstvo tranzitivnosti nam je važno zbog postupka redukcije broja stanja DKA.

Postupak redukcije može se opisati u tri koraka:

1. Sva istovjetna stanja označimo zajedničkim imenom izabranim u prethodnom koraku
2. Sve oznake istovjetnih stanja u funkciji prijelaza δ označe se izabranim zajedničkim imenom
3. U skupu Q ostavi se samo jedno od istovjetnih stanja, a sva ostala istovjetna stanja se izuzmu.

Na slici 3 možemo vidjeti postupak redukcije za istovjetna stanja p_4 i p_5 .

Prirodno nam se nameće pitanje: "Možemo li proširiti definiciju istovjetnosti stanja na istovjetnost DKA?" Odgovor je pozitivan i dan sljedećim teoremom.

Teorem 2.2. Dva DKA M i M' su *istovjetna* ako i samo ako njihova početna stanja istovjetna.

Ispitivanje istovjetnosti stanja p i q svodi se na ispitivanje dva uvjeta:

1. *Uvjet podudarnosti:* Stanja p i q moraju biti oba prihvatljiva ($p \in F \wedge q \in F$) ili neprihvatljiva ($p \notin F \wedge q \notin F$)
2. *Uvjet napredovanja:* Za bilo koji ulazni znak a vrijedi da su stanja $\delta(p, a)$ i $\delta(q, a)$ istovjetna.

	c	d	
p ₁	p ₁	p ₄	0
p ₂	p ₃	p ₅	1
p ₃	p ₅	p ₁	0
p ₄	p ₂	p ₃	1
p ₅	p ₂	p ₃	1

	c	d	
p ₁	p ₁	X	0
p ₂	p ₃	X	1
p ₃	X	p ₁	0
X	p ₂	p ₃	1
X	p ₂	p ₃	1

	c	d	
p ₁	p ₁	X	0
p ₂	p ₃	X	1
p ₃	X	p ₁	0
X	p ₂	p ₃	1

Slika 3: Pojednostavljenje DKA odbacivanjem jednog od istovjetnih stanja.

3 Određivanje istovjetnih stanja

Sada ćemo obraditi osnovni algoritam za određivanje istovjetnih stanja. Te njegovu implementaciju u Pythonu.

Algoritam: Algoritam se zasniva na ispitivanju prethodno navedenih uvjeta podudarnosti i napredovanja. Uvjeti se ispituju za sve parove stanja DKA.

```
Q, Σ, δ, q0, F = automat.komponente

def uvjet_podudarnosti(p,q):
    if (p in F and q in F):
        return True
    elif ((p not in F) and (q not in F)):
        return True
    else:
        return False
```

Slika 4: Implementacija uvjeta podudarnosti u Pythonu

```
def uvjet_napredovanja(p,q,a):
    if δ(p,a) == δ(q,a):
        return True
    else:
        return False
```

Slika 5: Implementacija uvjeta napredovanja u Pythonu za stanja p i q istog DKA

S obzirom da je potrebno ispitati sve parove stanja ovaj algoritam se smatra neučinkovitim te postoje poboljšanja. Tim algoritmima se nećemo baviti već se mogu pronaći u [1].

Prepostavimo da ispitujemo jesu li stanja p_0 i p_7 DKA datog na slici 3 istovjetna. Algoritam se izvodi u sljedećim koracima:

1. Tablica namijenjena ispitivanju istovjetnosti parova stanja gradi se tako da se za svaki ulazni znak igradi zasebni stupac. Izaberu se dva stanja za koja se želi ispitati istovjetnost, te se taj par upiše u prvi redak.
2. Uvjet podudarnosti ispituje se za sve parove novih stanja koji su zapisani u tablicu u prethodnom koraku. Ako par stanja nije podudaran, onda se odrede stanja za sve ulazne znakove, te se ti parovi upišu u odgovarajuće stupce tablice. Na primjer, za par stanja (p,q) i ulazni znak a , u stupac ulaznog znaka a upiše se novi par stanja $(\delta(p,a), \delta(q,a))$.
3. Ako su nova stanja u zadovoljila uvjet podudarnosti, novi par stanja u drugom koraku imamo tri mogućnosti dane u donjoj tablici.

```

def iduci_korak(p, q,  $\Sigma$ ,  $\delta$ ):
    redak = []
    for slovo in  $\Sigma$ :
        p_iduce =  $\delta$ [(p, slovo)]
        q_iduce =  $\delta$ [(q, slovo)]
        if p_iduce == q_iduce:
            continue
        par_iducih = (p_iduce, q_iduce)
        if par_iducih in redak:
            continue
        redak.append(par_iducih)
    return redak

```

Slika 6: Stvaranje novog retka u tablici implementirano je u Pythonu sa funkcijom `iduci_korak`. Funkcija za par stanja izvodi akciju upravo u ovisnosti o tablici ispod slike.

Par stanja

Ista stanja
 Različita stanja za koje postoji zapis u jednom od prethodnih redaka
 Različita stanja za koje ne postoji zapis u jednom od prethodnih redaka

Akcija

Nema akcije
 Nema akcije
 Stvori novi redak u tablici i upiši u njega novi par stanja

	c	d
p_0, p_7	p_0, p_6	p_3

Slika 7: Na slici možemo vidjeti primjer popunjavanja prvog retka u tablici kada vrijedi $\delta(p_0, c) = p_0$, $\delta(p_7, c) = p_6$, $\delta(p_0, d) = p_3$, $\delta(p_0, c) = p_0$

- Ako se u trećem koraku ne zapiše niti jedan novi redak u tablici, onda je par stanja zapisan u prvom retku tablice istovjetan, kao i svi parovi stanja zapisani u ostalim recima tablice. Ostali parovi stanja su istovjetni jer vrijedi uvjet napredovanja. Ukoliko je novi redak zapisan u tablicu, algoritam nastavlja s drugim korakom.

```

def istovjetna(p, q,  $\Sigma$ ,  $\delta$ , F):
    if not uvjet_podudarnosti(p, q, F):
        return False

    tablica_svih = [(p, q)]
    prethodni_korak = [(p, q)]
    while True:
        ubacili = False
        for (p_prethodni, q_prethodni) in prethodni_korak:
            novi_redak = iduci_korak(p_prethodni, q_prethodni,  $\Sigma$ ,  $\delta$ )
            for novi_par in novi_redak:
                if novi_par in tablica_svih:
                    continue
                elif not uvjet_podudarnosti(novi_par[0], novi_par[1], F):
                    return False
                else:
                    ubacili = True
                    tablica_svih.append(novi_par)
        if not ubacili:
            return True

```

Slika 8: Funkcija `istovjetna` za nova dva stanja u tablici isputuje njihovu istovjetnost koristeći uvjet podudarnosti.

Na našem primjeru ispitivanja stanja p_0 i p_7 u drugom koraku drugog prolaza imamo ispitivanje podudarnost stanja p_0 i p_6 . Budući da stanja p_0 i p_6 nisu podudarna, stanja p_0 i p_7 nisu istovjetna i algoritam se zaustavlja. U ovom slučaju funkcija *istovjetna* bi za stanja p_0 i p_7 vratila vrijednost **False**.

2.prolaz

	c	d
p_0, p_7	p_0, p_6	p_3

Slika 9: $(p_0 \notin F \wedge p_6 \in F) \Rightarrow stanja p_0 i p_7$ nisu istovjetna \Rightarrow ALGORITAM SE ZAUSTAVLJA

Na slici je dokazana istovjetnost sljedećih parova stanja: (p_0, p_1) , (p_0, p_2) , (p_3, p_5) , (p_3, p_7) i (p_5, p_7) . Budući da za istovjetnost vrijedi tranzitivnost, na temelju istovjetnosti para stanja (p_0, p_1) i para stanja (p_0, p_2) , par stanja (p_1, p_2) također je istovjetan. DKA prikazan na slici 2.10. pojednostavni se na sljedeći način: stanja p_0 , p_1 i p_2 zamijene se stanjem A, a stanja p_3 , p_5 i p_7 zamijene se stanjem B. Pojednostavljeni DKA prikazan je na slici 11 desno.

	c	d
p_0, p_1	p_0, p_2	p_3, p_5

	c	d
p_0, p_1	p_0, p_2	p_3, p_5
p_0, p_2		
p_3, p_5		

	c	d
p_0, p_1	p_0, p_2	p_3, p_5
p_0, p_2	p_0, p_2	p_3, p_7
p_3, p_5		

	c	d
p_0, p_1	p_0, p_2	p_3, p_5
p_0, p_2	p_0, p_2	p_3, p_7
p_3, p_5	p_6	p_5, p_7
p_3, p_7		
p_5, p_7		

	c	d
p_0, p_1	p_0, p_2	p_3, p_5
p_0, p_2	p_0, p_2	p_3, p_7
p_3, p_5	p_6	p_5, p_7
p_3, p_7	p_6	p_3, p_7
p_5, p_7	p_6	p_3, p_5

Slika 10: Prethodno opisan DKA čija su istovjetna stanja p_0 , p_1 , p_2 zamijenjena slovom A, a p_3 , p_5 , p_7 slovom B.

Implementacija minimizacije DKA dana je funkcijom *minimiziraj*. Zamijena istovjetnih stanja radi uz pomoć funkcije *podijeli* koja jednostavno sva istovjetna stanja grupira u isti skup. Funkcija *minimiziraj* koristi tu informaciju kao rječnik te sva istovjetna stanja zamijeni s predstavnikom skupa (tj. s prvim stanjem skupa istovjetnih stanja).

	c	d	
p ₀	p ₀	p ₃	0
p ₁	p ₂	p ₅	0
p ₂	p ₂	p ₇	0
p ₃	p ₆	p ₇	0
p ₄	p ₁	p ₆	1
p ₅	p ₆	p ₅	0
p ₆	p ₆	p ₃	1
p ₇	p ₆	p ₃	0

	c	d	
A	A	B	0
B	p ₆	B	0
p ₄	A	p ₆	1
p ₆	p ₆	B	1

Slika 11: Postupak dokazivanja istovjetnosti stanja p_0 i p_1 DKA datog na slici 10.

4 Nedohvatljiva stanja

Definicija 4.1. Za stanje p DKA $M = (Q, \Sigma, \delta, q_0, F)$ kažemo da je *nedohvatljivo* ako ne postoji niti jedan niz $w \in \Sigma^*$ za koji vrijedi da je $p = \delta(q_0, w)$. Stanje p_4 DKA sa slike 2.10 je primjer nedohvatljivog stanja. Odbacivanjem nedohvatljivih stanja dobije se istovjetni DKA manjim brojem stanja. Dohvatljiva stanja DKA $M = (Q, \Sigma, \delta, q_0, F)$ određuju se sljedećim algoritmom:

1. U listu dohvatljivih stanja DS upiše se početno stanje q_0 .
2. Lista stanja DS proširi se skupom stanja $\{p \mid p = \delta(q_0, a), a \in \Sigma\}$
3. Za sva stanja $q_i \in DS$ proširi se lista skupom stanja $\{p \mid p = \delta(q_i, a), \text{ stanje } p \text{ nije prethodno zapisano u listu, za sve } a \in \Sigma\}$

Ako se lista dohvatljivih stanja DS proširi zapisom novog stanja, onda se rad algoritma nastavlja korakom (3). Lista DS sadrži sva dohvatljiva stanja, dok su ostala stanja nedohvatljiva.

Primjer rada algoritma.

1. korak DS: q_0
2. korak DS: q_0, q_1, q_5
jer je $\delta(q_0, c) = q_1, \delta(q_0, d) = q_5$
3. korak DS: $q_0, q_1, q_5, q_2, q_7, q_3$
jer je $\delta(q_1, c) = q_2, \delta(q_1, d) = q_7$ i $\delta(q_5, c) = q_3$
4. korak DS: $q_0, q_1, q_5, q_2, q_7, q_3$
DS se ne mijenja, jer stanja q_2, q_7 i q_3 ne prelaze u niti jedno stanje koje od prije nije zapisano u listu, i rad algoritma se nastavlja.

Nedohvatljiva stanja q_4, q_6 i q_8 se odbacuju.

```

def minimiziraj(Q,  $\delta$ , F,  $\Sigma$ , q0):
    Q1 = Q.copy()
     $\Sigma$ 1 =  $\Sigma$ .copy()
     $\delta$ 1 =  $\delta$ .copy()
    Q0 = q0
    F1 = F.copy()
    for stanja in podijeli(Q,  $\delta$ , F,  $\Sigma$ , q0):
        završno = False
        novo_stanje = stanja.pop()
        stanja.add(novo_stanje)
        for stanje in stanja:
            Q1.remove(stanje)
            for znak in  $\Sigma$ 1:
                del  $\delta$ 1[(stanje, znak)]
            if stanje in F1:
                završno = True
                F1.remove(stanje)
            Q1.add(novo_stanje)
             $\delta$ 1[(novo_stanje, znak)] =  $\delta$ [(novo_stanje, znak)]
        if završno:
            F1.add(novo_stanje)

    novi_znak = stanja.pop()
    stanja.add(novi_znak)
    for stanje in stanja:
        for q in Q1:
            for znak in  $\Sigma$ :
                if  $\delta$ [(q, znak)] == stanje:
                     $\delta$ [(q, znak)] = novi_znak

    return KonačniAutomat.iz_komponenti(Q1,  $\Sigma$ 1,  $\delta$ 1, Q0, F1)

```

Slika 12: Postupak dokazivanja istovjetnosti stanja p_0 i p_1 DKA datog na slici 10.

```

Out[31]: KonačniAutomat(abeceda=['c', 'd'], klasa=<class 'KA.KonačniAutomat'>, početno='p1', prijelaz={('p2', 'd'): 'p5', ('p5', 'c'):
'p2', ('p5', 'd'): 'p3', ('p3', 'c'): 'p5', ('p1', 'c'): 'p1', ('p3', 'd'): 'p1', ('p1', 'd'): 'p5', ('p2', 'c'): 'p3'}, stanja=
a={'p5', 'p2', 'p3', 'p1'}, završna={'p5', 'p2'})

```

Slika 13: Za primjer iz [1], strana 28, slika 2.8. pokretanjem našeg programa dobijemo minimizirani DKA.

5 DKA s minimalnim brojem stanja

Odbacivanjem istovjetnih i nedohvatljivih stanja dobije se istovjetni DKA s minimalnim brojem stanja. Ne postoji niti jedan drugi DKA koji prihvaća drugi jezik, a ima manji broj stanja. Budući da je postupak odbacivanja nedohvatljivih stanja jednostavniji od postupka odbacivanja istovjetnih stanja, te budući da se odbacivanjem nedohvatljivih stanja smanjuje ukupni broj stanja, što pojednostavljuje postupak odbacivanja istovjetnih stanja, učinkovitije je najprije primijeniti postupak opdvacivanja nedohvatljivih stanja, a zatim postupak odbacivanja istovjetnih stanja.

References

- [1] Siniša Srbljić, Jezični procesori 1, 2. izdanje, Zagreb, 2002.
- [2] Sipser, Introduction to the theory of computation 2nd edition, Thomson, 2006.
- [3] web.math.pmf.unizg.hr/nastava/ip/
Materijali s predavanja kolegija Interpretacija programa